

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ ОНЛАЙН ЗАНЯТЬ З МЕДИЧНОЇ МІКРОБІОЛОГІЇ ТА ВІРУСОЛОГІЇ ДЛЯ СТУДЕНТІВ СТОМАТОЛОГІЧНОГО ФАКУЛЬТЕТУ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Бобир Н.А., Гриценко Л.Н., Русалов В.Л., Шелкова Н.Г.
Національний медичний університет імені О.О. Богомольця (м. Київ)

Важко переоцінити ступінь дотичності професійної діяльності лікаря-стоматолога до мікробіологічних аспектів медицини. Це зумовлено в першу чергу характеристиками частки людського організму, де здійснюються стоматологічні маніпуляції, а саме, ротової порожнини. Відомо, що мікробні популяції ротової порожнини найбагатші за складом та найщільніші щодо кількості мікробів на одиницю поверхні, а можливості дотримання правил асептики та антисептики при стоматологічних втручаннях відрізняються від тих, що при таманні інвазивним втручанням в інших органах. Така особливість біотопу створює умови для інфекційних ускладнень після інвазивних маніпуляцій, виникнення самостійних інфекцій, спричинених умовно-патогенними представниками резидентної мікрофлори, також непересічне значення має розвиток мікроекологічних порушень, детермінованих різноманітними факторами, починаючи з побутових та закінчуючи наслідками системних захворювань. Крім того, в ротовій порожнині відображаються патогномонічні прояви окремих хвороб, як інфекційних (дифтерія, сифіліс, кір тощо), так і неінфекційних. Це накладає велику відповідальність на процес навчання щодо забезпечення засвоєння студентом стоматологічного факультету великих обсягів теоретичної інформації з медичної мікробіології та вірусології.

Як відомо з дидактики, міцність засвоєння теоретичного матеріалу залежить від систематичного прямого чи відтермінованого повторення вивченого, від свідомого включення його в раніше засвоєний та в новий матеріал. За умови традиційного навчання, коли на практичні заняття відводиться переважна кількість годин курсу, викладач допомагає студентам досягти цієї мети шляхом безпосереднього спілкування, спонукаючи згадувати та використовувати раніше засвоєне при виконанні практичних завдань. Саме виконання практичних завдань своїми руками є дієвою ілюстрацією значення теоретичного

матеріалу, демонструє принципи та можливості застосування його для досягнення емпіричних, наглядних результатів, що значно полегшує процес запам'ятовування. Для сумлінного та відповідального студента це є гарантією ґрунтовного засвоєння теоретичної частини дисципліни. Для лікарів клінічних спеціальностей, і, в першу чергу, для стоматологів, саме теоретична складова медичної мікробіології та вірусології є провідною частиною інформації, що буде застосовуватись в подальшій професійній діяльності.

В умовах сучасних викликів, коли онлайн навчання вимушено замінює традиційні види, студенти втрачають можливість використати важелі практичного заняття для полегшення засвоєння теоретичного матеріалу при тому, що обсяг та важливість теоретичних знань з дисципліни ніякою мірою не зменшуються.

За нашим досвідом, певні особливості проведення онлайн-конференцій (на платформах Zoom, Skype тощо) в якості практичних занять суттєво компенсують втрати позитивного впливу реальних практикумів.

1. Обов'язковою вимогою є ретельне планування викладачем інформаційної насиченості заняття. Виходячи з того, що студенти самостійно вивчають теоретичний матеріал, готуючись до заняття, викладач заздалегідь окреслює обсяг нової інформації, з яким студенти повинні ознайомитись. При цьому дуже важливо створити ієрархічність інформації, виділити принципові теорії, закони, поняття та правила, що забезпечать системне сприйняття матеріалу. Таке орієнтуюче завдання - «дорожню карту» - зручно викласти у вигляді питань та переліку понять чи явищ, визначення яких студенти повинні засвоїти в процесі підготовки. Доречно включати також конкретні екзаменаційні питання з теми, це підвищить мотивацію щодо ґрунтовного опрацювання матеріалу. Крім того, студенти мають сформулювати короткі висновки щодо окремих розділів та, в свою чергу, придумати питання, які вони поставлять перед своїми одногрупниками та викладачем під час заняття.

«Дорожня карта» повинна бути надана студентам заздалегідь до даного заняття за розкладом, найліпше у вигляді повідомлення у Viber, Telegram тощо. Обговорення матеріалу починається саме з озвучення студентами своїх запитань, заслуховування відповідей студентів на ці запитання, озвученням висновків, що були зроблені

студентами під час самостійної підготовки. Далі викладач підводить підсумки щодо самостійної підготовки студентів, вносить корективи та надає додаткові пояснення.

2. Викладач, пояснюючи теоретичний матеріал, використовує всі можливі ілюстрації – фото, відеоролики щодо процесів, анімацію, яка пояснює особливості будови мікроорганізмів, їх життєдіяльності, патогенного впливу на людський організм тощо. Перегляд супроводжується коментарями викладача та запитаннями до студентів. Студенти отримують завдання схематично зобразити в протоколах ті чи інші процеси або структури, спираючись на переглянуті матеріали.

3. При опрацюванні практичної частини заняття використовуються відеоматеріали, присвячені запланованим методикам. Це можуть бути відеоматеріали з інтернету або демонстраційні ролики, записані самим викладачем. Після перегляду відеоматеріалу студенти коментують переглянуте, роблять висновок щодо застосування методики, оцінюють її значення для лабораторної діагностики, наводять теоретичні відомості, на яких базується та чи інша методика, оцінюють досліджуваний феномен з точки зору патогенезу захворювання чи патогенних властивостей збудника та ін. Дуже ефективним є самостійне створення схеми досліду та порівняння власної схеми з тією, що надана в методичних вказівках до заняття.

4. Студентам пропонується придумати ситуацію, в якій може бути задіяна розглянута на занятті методика. Це завдання виконується разом, всі пропонують свої варіанти та доповнення. Роль викладача на цьому етапі – заохочувати студентів до творчості, спрямовувати їх максимально застосовувати нові теоретичні знання, пов'язуючи останні з практичним значенням опрацьованої теми.

І, найголовніше – на кінець онлайн-конференції кожен студент письмово підводить підсумок, що нового і корисного він отримав, вивчаючи дану тему, як самостійно, так і під керівництвом викладача. Підсумок заноситься до протоколу. Він є значущим елементом зворотного зв'язку – завдяки йому викладач має змогу оцінити не тільки роботу студента на занятті, а й справжній рівень усвідомлення нової інформації.

Висновки:

1. В сучасних умовах онлайн навчання стає невід'ємною частиною підготовки студентів медичних ВНЗ.

2. Для студентів стоматологічних факультетів теоретичні знання з медичної мікробіології та вірусології є одними з базових щодо забезпечення якісної підготовки майбутнього фахівця.

3. Теоретичний матеріал з дисципліни великою мірою опрацюється студентами самостійно, але викладач, створюючи «дорожню карту», присвячену необхідному обсягу теоретичної інформації до кожного практичного заняття, може значно підвищити ефективність засвоєння та сприяти системності набутих знань.

4. Самостійне опрацювання теоретичного матеріалу здійснюється ґрунтовніше за умови, що студент сам ставить питання в процесі вивчення нового матеріалу та намагається робити короткі висновки з окремих розділів. Викладач сприяє цьому, роблячи озвучення питань і висновків невід'ємною частиною онлайн заняття.

5. Перегляд студентами спеціальних ілюстративних засобів в рамках онлайн-конференції та виконання невеликих графічних чи письмових завдань, заснованих на перегляді, полегшує та покращує засвоєння матеріалу.

6. Власноручний підсумок студента щодо знань, набутих у процесі підготовки до заняття і на занятті є важливим критерієм рівня усвідомлення нової інформації та додатковим елементом зворотного зв'язку.

Список використаної літератури:

1. Міністерство освіти і науки України. (2020). Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні 2020 року. Постанова МОН України від 20 грудня 2000 року. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>.
2. Лопіна Н. А. Структура курсу «Основи методології розробки електронних курсів в сфері медичної освіти» після запровадження дистанційного навчання у зв'язку з пандемією Covid-19 у світі. Освітній дискурс : зб. наук. праць. 2020. № 24(6). С. 79–90.
3. Шелестова Л. В. Дидактичні проблеми дистанційного навчання. Trends in science and practice of today: The V international science conference: матеріали V міжнар. наук. конф. (October 19–22, 2021, Ankara, Turkey). Анкара, 2021. С. 305–307.